

DANEKRÆ - ENDNU ET FLOT FOSSIL

Niels Bonde og Sten L. Jakobsen

I sidste nummer af VARV (3-04) beskrev Niels Bonde og Sten L. Jakobsen en udvalgt række fossiler, som er blevet erklæret Danekræ. Af pladsmæssige grunde kunne vi desværre ikke bringe nedenstående med et danekræ fra Kvartærtiden (red.)

KVARTÆRTIDENS PATTEDYR:

I Eem mellemistiden for ca 120 – 130.000 år siden levede der sandsynligvis mennesker i Danmark. Det ses af fundet af dådyrknogler (fra Hollerup nær Langå), der tilsyneladende er spaltede for at komme til marven. Menneskene selv har man ikke fundet rester af, de må have været neanderthalere. Skovene indeholdt de samme træarter som nu. Dog indgik også gran, der ikke har indfundet sig naturligt efter sidste istid. Der var et rigt dyreliv. Foruden dådyrknoglerne er der fundet rester af kronhjort samt skovelefant og skovnæsehorn, der begge uddøde under sidste istid. Desuden kendes spor af bæver i form af stammer med gnavespor, ligesom visse omlejrrede fund af steppebison og kæmpehjort kan stamme fra Eem.

Af de mere end 150 rester af danske mammuter, mest kindtænder, er der dateret ca. 1/10, langt de fleste til den sidste istid, Weichsel, mens nogle få er ældre end kulstof-14 metodens formåen, altså over 40.000 år gamle. Ganske enkelte kan være omlejret endda fra næstsidste istid, Saale, dvs. over 130.000 år.

I Weichsel lå det sydvestlige Jylland foran isranden selv under det kraftigste fremstød af gletscherne for omkring 20.000 år siden. I det meste af Istiden var hele Danmark imidlertid isfrit, og landet var en del af 'mammutsteppen', som strakte sig hundredvis af kilometer syd for isranden. Fund af knogler og tænder viser, at mammut, uldhåret næsehorn, kæmpehjort og steppebison levede her, fire arter, som siden er uddøde. Også vildhest, moskusokse, ren og saiga-antilope hørte med til dyrelivet. Flere fragmenter af disse dyr er blevet erklæret danekræ.

Dyrene har sandsynligvis været jaget af ulv, jærv, løve, bjørn og menneske. Dog har ingen af disse efterladt sig spor i de danske aflejringer. Mammutterne uddøde for omkring 10.000 år siden og som så mange andre store pattedyr verden over ved afslutningen af istiden og overgangen til 'nutiden' (Holocæn). Dateringer har dog vist, at dværgformer af mammut på store øer nord for Sibirien er så unge som ca 4.000 år.

DK 214. KINDTAND AF MAMMUT

MAMMUTHUS PRIMIGENIUS.

Løsfund på Kelstrup Strand ved Haderslev.

Alder: Sandsynligvis næstsidste istid (Saale), over 130.000 år.

Finder: Kim Toudal, Haderslev, 1997.

Tanden, der er 32 centimeter lang, er fundet løst på stranden neden for en klint med aflejringer fra næstsidste og sidste istid. At dømme efter leret, der sad på tanden, har den været indlejret i moræne fra næstsidste istid. Blandt de næsten 100 kendte fund af mammuttænder fra Danmark er denne den mest komplette og blandt de allerældste. Muligvis har den været beskyttet af den omgivende kæbeknogle indtil kort tid før, den blev indlejret i gletcheren, som bragte morænen hertil.